

Valtiovarainministeriö
Osastopäällikkö, ylijhtaja Päivi Laajala

Viite: Lausuntopyyntö VM079:00/2013, 16.4.2014

Metropolihallintolakia valmistelevan työryhmän väliraportti

THL kiittää mahdollisuudesta esittää lausuntonsa metropolihallintolakia valmistelevan työryhmän väliraportista.

THL haluaa lausunnossaan kiinnittää huomiota sosiaalisen eheyden ja laajemmin erityisesti alueen sosiaalisen kestävyys vahvistamiseen ja arvioida kahta esitettyä mallia sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisen näkökulmasta. Lisäksi THL esittää huomioita metropolialueen tietojärjestelmien kehittämiseksi.

Lausunto:

Kokonaisuutena väliraportissa käydään monipuolisesti ja perusteellisesti läpi metropolialueen nykytilaa, esitetyt kaksi vaihtoehtoa oikeudellisesta näkökulmasta, metropolihallinnolle ajateltujen tehtävien näkökulmasta samoin kuin muun muassa kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä rahoitusta, päätöksentekoa, hallintoa ja sen toimivaltaa. Väliraportin lopuksi esitetään työryhmän ehdottamat mallit, joita myös arvioidaan kriittisesti edellä mainitut näkökohdat huomioon ottaen.

Ehdotuksen mukaan metropolihallinnon tehtäväkokonaisuudet muodostuvat maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen (MAL) sekä kilpailukykyyn, elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaan sekä segregatioon, työvoimaan ja maahanmuuttoon liittyvistä tehtävistä eikä niihin sisälly varsinaisia sosiaali- ja terveydenhuollon asioita. Hallituksen keskeisten uudistusten (muun muassa kuntalain uudistus, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistus) päälinjaukset eivät vielä ole täysin täsmentyneet, joten niiden suhdetta kaavailtuun metropolihallintoon voidaan arvioida vain siltä osin kuin uudistusten vaikutuksia metropolialueella voidaan ennakoida. Työryhmä aikoo kuitenkin sovittaa työnsä eri sektoreilla käynnissä oleviin lainsäädännön uudistuksiin toimeksiantonsa mukaisesti ja annetun aikataulun puitteissa, mikä tarkoittanee yhdenmukaistamista siihen mittaan kuin hankkeet tuolloin (15.9.2014 mennessä) ovat edistyneet. Joka tapauksessa metropolialueen kilpailukykyyn edistäminen on tärkeää myös sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen näkökulmasta.

THL:n näkökulmasta olennainen tavoite, joka yleisellä tasolla sisältyy sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistukseen että metropolihallinnon uudistukseen liittyy väestöpohjan laajentamiseen, jolla tavoitellaan sosiaali- ja terveyspalvelujen integraatiota, tehokkuutta ja oikeudenmukaisuutta. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksessa tavoitellaan palvelujen järjestäjien organisoitumista suuriksi, mahdollisesti kuntayhtymäpohjaisiksi toimijoiksi, jollainen siis metropolialueella syntyisi tässä esitetyn metropolihallinnon rinnalle. Tällä hetkellä valmistelussa oleva malli laajentaisi sote-palvelujen järjestämisestä vastaavan alueen metropolialuetta laajemmalle, mikä tuottaa sekavuutta hallintoon ainakin rinnakkaisten tehtävien osalta.

1.7.2014

Segregaatioon, maahanmuuttoon ja työttömyyteen liittyvät tehtävät ovat myös terveyden ja hyvinvoinnin palvelujen tehtäväkenttää ja koskettavat väestönsä, jonka palvelutarpeisiin vastaaminen vaatii usein monen palvelutarjoajan yhteistyötä. Uudistusten jatkovalmistelussa on välttämätöntä varmistaa, että mahdollisten metropolihallinnon vastuulle siirtyvien TE-toimistojen ja työvoimapalvelukeskusten moniongelmaisten asiakkaiden osalta syntyy rakenne, jossa on luontainen yhteistyö uuden sote-palvelurakenteen kanssa. Tärkeää on myös sopia selkeästi palveluvastuista, erityisesti pakolaisten, syrjäytyneiden ja vailla vakinaista asuntoa olevien kansalaisten osalta. Nykyisin näiden asiakkaiden toimeentulosta, päihdehoidosta, terveydenhoidosta ja asumisen palveluista vastaavat yksittäisten kuntien sosiaali- ja terveystoimet. Jos metropolihallinto vastuutetaan erityisen haavoittuvassa tilanteessa olevien kansalaisten palveluiden järjestämisessä, esimerkiksi asunnottomuuden tai pakolaisten vastaanoton hoitamisessa, kuten väliraportissa ehdotetaan, tulee tehtävän hoitamisen resursointi ja osaaminen varmistaa sekä yhteistyörajapinnat SOTE-alueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin määritellä. Kaikessa yhteistyön rakenteiden suunnittelussa on tärkeä mahdollistaa asiakasta koskevan tiedon kulku asiakkaan edun mukaisella tavalla.

Sähköisen tiedonhallinnan helpottamiseksi on sosiaali- ja terveydenhuollossa käytettävien asiakas- ja potilastietojen sisältöjä ja rakenteita määriteltävä THL:n Koodistopalvelussa. Näitä määrittelyjä voitaneen soveltuvin osin - julkishallinnon kokonaisarkkitehtuurin hengessä - hyödyntää myös metropolihallinnon tietojärjestelmissä niiden palvelujen kohdalla, joissa tunnistetaan yhteistyötarvetta sosiaali- ja terveystoimien palveluihin. Yhteen toimivat tietojärjestelmät metropolialueella edistäisivät alueen kilpailukykyä ja palvelujen saatavuutta. Metropolialueelle olisi eduksi, jos henkilöiden olennaiset tiedot voitaisiin siirtää sujuvasti alueen sisällä hallintosektorilta toiselle niin, ettei samaa tietoa tarvitse kirjata uudelleen tai siirtää esimerkiksi paperilla.

Ehdotetun metropolivaltuustokaudeksi hyväksyttävän sosiaalisen vahvistamisen toimenpideohjelman tarpeille riittävän tilasto- ja analyysitiedon saaminen käyttöön ei tapahdu itsestään, vaan se edellyttää konkreettisten tietotarpeiden tunnistamista ja yhteistyötä tiedontuottajien kanssa. Tällainen toimenpideohjelma olisi myös sisällöllisesti sovitettava yhteen terveydenhuoltolaissa mainitun terveydenhuollon järjestämissuunnitelman ja luonnosvaiheessa olevan sosiaalihuoltolain mainitseman sosiaalihuollon järjestämissuunnitelman kanssa.

Väliraportissa ehdotetaan kunnilta metropolihallinnolle siirrettäväksi niiden olennaisia tehtäviä, erityisesti maankäyttöön, asumiseen ja liikenteeseen liittyen. Näin ollen ajatus, että metropolivaltuusto valitaan suorilla vaaleilla toteuttaa demokraattista päätöksenteon ideaalia parhaiten. On ilmeistä, että vaalipiirijako johtaisi kuntakohtaisen edunvalvontaan, joten luontevin vaalialue on koko metropolialue.

Myös sosiaalisen eheyden ja laajemmin sosiaalisen kestävyys haasteisiin vastaa ehdotetuista vaihtoehdoista THL:n näkemyksen mukaan parhaiten laaja malli, sillä olennainen osa alueellisen segregaation hillitsemisestä liittyy asuntomarkkinoiden, sosiaalisen asuntotuotannon ja kaavoituksen toimivuuteen. Suoran vaalin sisältävän laajan mallin haasteena sosiaalisen kestävyys näkökulmasta on osallisuuden ylläpitäminen. Osallisuuden ydin on kokemus siitä, että voi vaikuttaa yhteiskuntaan ja omaan elämäänsä. Suurten aluehallinnollisten yksiköiden toteuttaminen uhkaa tätä kokemusta, jollei osallisuuden kokemuksen ylläpitämiseksi etsitä uusia ratkaisuja. Laajassa mallissa tähän pyritään suorilla vaaleilla. Tämä on hyvä tavoite, joskin toistaiseksi kuntien yhdistämisistä saadut kokemukset

1.7.2014

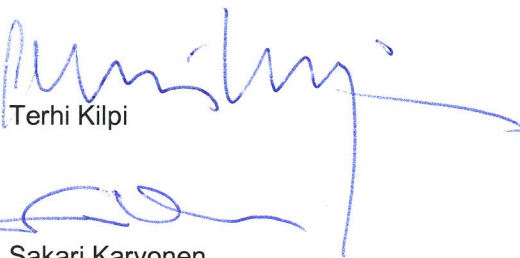
viittaavat siihen, että äänestäjät vieraantuvat helposti uusista hallinnollisista alueista, joiden tehtävät sijoittuvat verraten etäälle kansalaisten arjesta. Suora vaali kuitenkin turvaisi metropolihallinnon mandaatin.

THL katsoo, että väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi on kartoitettava mahdollisuuksia nykyistä toimivamman lähidemokratian toteuttamiseksi. Sosiaalinen eheys ja segregaaation hallinta ovat olennaisia kestävyys- ja elämäntyytyväisyyden ulottuvuuksia, mutta metropolialueen tulevaisuuden kannalta keskeistä on väestön arjen sujuvuus, joka perustuu paitsi työssäkäynnin sujuvuuteen, myös hyvinvointipalvelujen hyvään saavutettavuuteen, arjen turvallisuuteen ja asuinalueiden viihtyisyyteen.

Suoran mandaatin pohjaltakaan metropolihallinnon taso ei myöskään poista lähidemokratian ongelmaa. Tästä syntyvä riski on, että metropoli- ja kuntatason alle tarvitaan vielä kolmas, paikallishallinnon taso.

Lopuksi todettakoon, että oikeudenmukaisuusnäkökulmasta kaikkien esitettyjen mallien vaikutukset riippuvat siitä, miten hyvin eri palvelujen integraatiossa onnistutaan niin, että se kaikkien haavoittuvimpien ryhmien, ikääntyneiden, monisairaiden ja moniongelmaisten palvelut paranevat.

Pääjohtajan sijaisena

Terhi Kilpi

Tutkimusprofessori

Sakari Karvonen